

Sektormyndigheter/ Interesseorganisasjoner	Merknad oppsummert	Kommunedirektørens vurdering
Norges vassdrags- og energidirektorat(NVE)	1. Arealstrategien vil også være en viktig premiss for oppfølging av temaet samfunnssikkerhet i samfunnsdelen. Vi minner om at det er viktig å ta hensyn til klimaendringene og klimatilpasning i samfunnsplanleggingen. Vi forutsetter at kommunen i ROS-arbeidet sikrer at ny og oppdatert kunnskap om fare for skred, flom, erosjon og overvann blir lagt til grunn. Kommuneplanens samfunnsdel skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende årene eller mer. Det er viktig at tiltak som omhandler samfunnssikkerhetsmessige utfordringer forankres i kommuneplanens handlingsdel. 2. Verna vassdrag Vi minner også om at Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag - Lovdata er en sentral nasjonal føring med relevans for Tvedestrand kommune, ettersom kommunen ligger innenfor verneplanene for 018/4 Molandsvassdraget - NVE , 018/4	1. Merknad tas til etterretning, Tvedestrand kommune legger til grunn statlige, og regionale føringer i planarbeidet med revisjonen av kommuneplanens samfunnsdel. Det legges opp til en god overgang mellom samfunnsdelen, og handlingsdelen. 2. Merknad tas til orientering. Tvedestrand kommune følger opp om rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag i overordnet planlegging. 3. Merknad tas til følge, det vil bli et eget delkapittel i samfunnsdelen som går på fornybar energi jmf. Statlige planretningslinjer for klima og miljø.

	2 Molandsvassdraget - NVE og 018/5 Vegårsvassdraget - NVE. Kommunen bør derfor vurdere å innta Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag i opplistingen av planretningslinjer med særlig relevans for Tvedestrand planprogrammet. 3. Det er viktig å sikre god balanse mellom mer fornybar energi og miljøhensyn (forventning 3 nr. 32). Tilgang på kraft og tilhørende infrastruktur er ett premiss for planarbeid knyttet til etablering av nye næringsareal. Statlige planretningslinjer for klima og energi - Lovdata inneholder flere konkrete retningslinjer knyttet til samfunns- og arealplanlegging i kommunen. Vi viser særlig til § 4.3, bokstav g og h, om fornybar energiproduksjon. NVE oppfordrer kommunene til å vurdere hvordan kommunalt planarbeid kan legge til rette for ny fornybar kraftproduksjon. Samlokalisering av virksomheter med overskuddsvarme med aktivitet som har behov for varme og	
--	---	--

	Effektiv energibruk i bygninger og andre sektorer.	
Tvedestrand, SV, V og KRF	1. Miljødepartementets veileder sier at planprogrammet hovedoppgave er å tydeliggjøre og avklare hva som skal behandles i kommuneplanen. 2. Planprogrammet tar ikke stilling til hvilke utfordringer kommunen vil stå overfor i fremtiden. Det anbefales å studere eksempelet i veilederen. 3. Veien ut av planprosess utført bør beskrives og hvordan tilstrebe at arbeidet med underordnede planer i størst mulig grad vil henge sammen med samfunnsdelen. 4. Forslaget til planprogram kunne vært nyttet til å få politiske innspill som vil kunne bidra til å gjøre arbeidet med samfunnsdelen mindre krevende som eksempel: • Prinsipper for fremtidig sentrumsutvikling • Hvordan arealplanen skal ivareta naturmeldingens krav	1. Merknaden tas til etterretning. Kommunedirektøren henviser til planprogrammet. 2. Merknaden tas til etterretning. Veilederen er lagt til grunn for det reviderte planprogrammet. 3. Merknaden tas delvis til følge. Planen vil beskrive sammenhengen mellom kommunens planer. 4. Merknaden tas til orientering.

	• I hvilke grad prinsipper som arealnøytralitet, arealeffektivitet og fortetting skal gjelde for kommunen • Hovedmål for landbruket • Strategi for kultur og idrett	
Fiskeridirektoratet	1. Fiskeridirektoratets samfunnsoppdrag overlapper i stor grad med FNs bærekraftsmål nr. 14 bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Sjømatproduksjon bidrar til matsikkerhet og bedre ernæring, tråd med bærekraftsmål nr. 2 om å utrydde sult. 2. Bevaring av naturmangfold er en viktig planutfordring. Fiskeridirektoratet anbefaler at kommuneplanens samfunnsdel har klare mål når det gjelder arealbruk i sjø og marine ressurser. En langsiktig arealstrategi kan bidra til å sikre nødvendig areal til fiskeri og akvakultur.	1. Merknaden tas til orientering. Planen vil inneholde FN sine bærekraftsmål. 2. Merknaden tas til etterretning. Kommunedirektøren vil vurdere dette inn i arealstrategien.
Mattilsynet	1. KPS bør inneholde en arealstrategi for arealbruken i kommunen, som også er førende for arbeidet med	1. Merknaden tas til følge. Tvedestrand kommune skal lage en

	drikkevannshensynet i kommuneplanens arealdel. Arbeidet med arealstrategi bør derfor prioriteres. 2. Kommunen må sette seg mål for å sikre trygt drikkevann til alle i tråd med drikkevanns forskriften, nasjonale mål og forventinger til regional og kommunal planlegging. 3. Kommunen må ha tilstrekkelig med vann til alle samfunnets behov. 4. Drikkevann er kritisk infrastruktur. Behov for forbedring og utvidelse av drikkevannsforsyning og avløpssystemet bør omtales i planen. 5. Forebygge klimaendringenes påvirkning på vann og avløp. 6. Kommunens overordnede ROS skal ivareta sikkerheten i drikkevannsforsyningen. 7. For å sikre god leveringssikkerhet må det etableres løsninger for alternativ drikkevannsforsyning om ordinær vannforsyning svikter.	egen arealstrategi med fokus på utbyggingsmønster. 2. Merknaden tas til følge. Kommunen setter seg mål for å sikre trygt drikkevann i tråd med drikkevannsforskriften og innarbeider dette i planen. 3. Merknaden tas til etterretning. Dette er et direkte mål som kommunen jobber etter. 4. Merknaden tas til etterretning. Dette jobbes med i hht nasjonale forskrifter. Hovedplan for vann og avløp definerer hvor man skal bygge ut og utvide systemet. 5. Merknaden tas til orientering. 6. Tar til orientering. Kommunen har en egen beredskapsplan for vann. Kommunens overordnede ROS innehar vurdering om risiko og sårbarhet rundt drikkevannsforsyning. 7. Tas til etterretning og tas med videre i planen. Det jobbes med mulighet for sammenkobling med nabo vannverk for å sikre forsyningen.
--	--	--

	8. Sikre trygt drikkevann ved fortetting av spredt bebyggelse og fritidsbebyggelse. 9. Prioritere og fortette i eksisterende områder det er allerede etablert god infrastruktur for vann og avløp. 10. Ved vedlikehold og utvidelse av ledningsnett må kommunen sette seg som mål om å knytte flere til fellesanlegget. 11. Unngå spredning av planteskadeliggjørere 12. Sikre fiskehelse og fiskevelferd gjennom arealstrategien. 13. Forvalte naturområder på en slik måte at det ivaretar dyrevelferden og dyrehelsen.	8. Merknaden tas til orientering 9. Merknaden tas til orientering 10. Tas til etterretning. Kommunen har mål om at flest mulig skal knytte seg til offentlig vannverk. 11. Merknaden tas til etterretning. Kommunen bidrar Mattilsynet i situasjoner hvor det er mistanke om fremmede/svartelistede plantearter. Kommunen kan stille konkrete krav i plan- og eller byggesak. 12. Merknaden tas til orientering. Fiskevelferd vil bli behandlet i plan for klima, miljø og naturmangfold. Arbeidet med planen starter i 2026. 13. Merknaden tas til orientering. Fiskevelferd vil bli behandlet i plan for klima, miljø og naturmangfold. Arbeidet med planen starter i 2026. Kommunen har fokus på dyrehelse og dyrevelferd i viltforvaltningen.
--	---	---

Agder Fylkeskommune	1. Vedtak av planen planlegges til utgangen av 2026. Nytt kommunestyre bør få god anledning til å vurdere og justere planen. 2. Tvedestrand har stort press på strandsonen og forholdet mellom utbygging og vern vil være sentral. Relevant mål kan være: Byggegrenser mot større naturområder og friluftsområder, vern av dyrka mark, myr og sårbare områder. Senterstruktur og utbygningsretningslinjer, prioriterte områder for fritidsboliger, næring og energiproduksjon og nærhet til infrastruktur. 3. Det savnes at planprogrammet inneholder en beskrivelse av det man foreløpig vurderer er hovedpunktene i et spisset utfordringsbilde. Kommunen oppfordres til å ta utgangspunkt i Regionplan Agder 2030 og gjøre lokale tilpasninger. 4. Satsningsområdene bør være tverrsektorielle slik at flere tjenesteområder kan bidra. Folkehelse utfordringer fra	1. Merknaden tas ikke til følge. Tvedestrand kommune vil fortsatt vedta planen i 2026, men vil fremme den for nytt kommunestyre i 2027/2028. Kommunedirektøren melder her et forbehold, som avhenger av den framtidige planstrategien. 2. Merknaden tas til etterretning. 3. Merknaden tas til etterretning 4. Merknaden tas til etterretning. Folkehelse vil ha prioritet. 5. Merknaden tas til etterretning. Planen vil inneholde prioriteringer. 6. Merknaden tas til etterretning. Planen vil ta med kommunens vanskelige økonomiske situasjon.

	folkehelseoversikten bør fremgå tydelig med prioriterte tiltak. 5. Planforslaget bør beskrive hva som skjer hvis kommunen ikke handler, hva kommunen har handlingsrom til å gjøre og hva kommunen vil prioritere. 6. Samfunnsdelen bør ha et eget avsnitt om økonomiske rammer i kommunen. Dette bør inngå i en bredere omtale av organisasjonens forutsetninger som arbeidsgiverpolitikk, digitalisering og beredskap. 7. Det er positivt at kommunen legger opp til medvirkning og at man beskriver hvordan den er tenkt gjennomført.	
Statsforvalteren i Agder	1. Kommunens fremdriftsplan legger opp til at ny samfunnsdel vedtas ved utgangen av 2026. Dette gir det sittende kommunestyre begrenset mulighet til å følge opp satsningen før nytt kommunevalg. Nytt kommunestyre bør få anledning til å vurdere planen slik at det kan	1. Merknaden tas ikke til følge. Tvedestrand kommune vil fortsatt vedta planen i 2026, men vil fremme den for nytt kommunestyre i 2027/2028. Kommunedirektøren melder her et

	fungere som et styrende dokument i kommende valgperiode. 2. Opplegg for medvirkning er sentralt for å styrke planen som politisk styringsverktøy. 3. Nøkkelen til at samfunnsdelen kan bli et nyttig verktøy, er at den innebærer en realitetsorientering om hva som kreves for at kommunen skal oppnå økonomisk, sosial og økologisk bærekraft i egen virksomhet og som samfunn. 4. Klimautviklingen nødvendiggjør klimatilpasningstiltak mot naturfare. Den teknologiske utviklingen generelt og elektronisk kommunikasjon er viktigere enn noen gang. Totalforsvaret og sikkerhetspolitisk krise har blitt en del av det kommunale risikobildet. Basert på dette ber vi om at den nye ROS Agder blir inkludert som del av kunnskapsgrunnlaget sammen med kommunens egen helhetlige ROS. 5. Kommunen bør se arealstrategien som et viktig verktøy for alle tre dimensjonen av bærekraft. Det anbefales å utarbeide	forbehold, som avhenger av den framtidige planstrategien 2. Merknaden tas til etterretning. 3. Merknaden tas til etterretning. 4. Merknaden tas til etterretning. Kommunen jobber med revidering av helhetlig ROS som innarbeides som kunnskapsgrunnlag. 5. Merknaden tas til orientering. 6. Merknaden tas til etterretning. Kommunen vil vurdere lokale årsaksforhold. 7. Merknaden tas til etterretning. Folkehelse skal ha et overordnet perspektiv i planlegging. 8. Merknaden tas til etterretning. Kommunen jobber med oppdatering av boligbehov for tilpassede boliger.
--	---	---

	prinsippskisser med definerte transportlinjer mellom sentre og knutepunkter og angi langsiktige utbyggingsretninger, fortettingsområder og naturområder som skal bevares. 6. I kommunens folkehelseoversekt fra 2024 beskrives årsaksforhold og konsekvenser i generelle ordlag og er i liten grad knyttet opp mot de konkrete funnen for kommunen. Det er nyttig for det videre folkehelsearbeidet å vurdere hvilke lokale årsaksforhold som kan være forklaring på funnene som avviker fra normalen. 7. Plan og bygningsloven krever at all planlegging skal fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller. Folkehelse skal være et overordnet perspektiv i planleggingen noe som forutsetter at det jobbes aktivt med folkehelseperspektivet og at det er i et tverrfaglig samarbeid. 8. Det er krav i boligsosial lov at kommunen skal ha en oversikt over både ordinære og tilpassede boliger. Videre skal kommunen i sitt arbeid med kommuneplanen etter	
--	--	--

	boligsosial lov fastsette overordnede mål og strategier for det boligsosiale arbeidet. Kommunen skal planlegge aktivt for å motvirke og forebygge levekårsutfordringer.	
Fortidsminneforeningen	1. Ord som “kulturmiljø”, “kulturarv”, “byggetradisjoner” “stedstilpasning” mm er ikke nevnt. Kommunen er en kystkommune med stort press og ett eller flere av ordene er viktig for å beskrive hvilke kvaliteter man ønsker å videreføre i en god og bærekraftig utvikling. 2. Det er fint at FNs bærekraftsmål legges til grunn. Fortidsminneforeningen skulle gjerne og sett St. Melding 13(Bustadmeldinga 2023-24), nasjonal arkitekturstrategi Rom for kvalitet og Riksantikvarens strategi og faglige anbefalinger for by og stedsutvikling. 3. Man bør gjennomgå hensynssonene i kommuneplanen og se om de er markert tilstrekkelig. Områder nevnt i kommunens	1. Merknaden tas til etterretning. Begrepene inneholder kvaliteter vi ønsker å videreføre i god og bærekraftig utvikling. 2. Merknaden tas til orientering. FNs bærekraftsmål legges til grunn i planen. 3. Merknaden tas til etterretning. 4. Merknaden tas til etterretning. Oppfølgingen av handlingsplanen tydeliggjøres.

	kulturminneplan, men som ikke ligger som hensynssoner bevaring H570 i kommuneplanens arealdel, er et minimum av hva som burde lagt til. 4. Oppfølging av tiltak i kulturminneplanens handlingsplan som enda ikke er gjennomført, bes tydeliggjort at ønskes videreført.	
Direktoratet for mineralforvaltning	1. Det anbefales at temaet mineralressurser tas med i rulleringen av samfunnsdelen, slik at det blir lagt overordnede føringer for mineralske ressurser før revisjon av kommuneplanens arealdel. 2. Tilgang på byggeråstoff er essensielt for vekst- og utviklingen i kommunen, særlig knyttet til utvikling av boligområder og infrastruktur. Kommunal planlegging er avgjørende for å sikre de langsiktige arealbehovene for mineralindustrien og hindre nedbygging av verdifulle mineralforekomster. Kommunen bør vurdere hvordan dette kan konkretiseres gjennom samfunnsdelen.	1. Merknaden tas til etterretning med overordnede føringer. Det planlegges og omtale mineral ressurser i samfunnsdelen. 2. Merknaden tas til etterretning og konkretiseres i planen. 3. Merknaden tas til orientering.

	3. I de nasjonale forventningene til kommunal planlegging er helhetlig masseforvaltning i kommunale planer løftet frem. En helhetlig vurdering av massehåndtering i plansammenheng kan være et nyttig virkemiddel for å avklare muligheter og rammer for en mer sirkulær mineralressursbruk.	
Østre Agder brannvesen	1. Det anbefales at planen innehar en vurdering om dagens brannstasjon er hensiktsmessig plassert. I sommerhalvåret er det mye besøkende i badeparken som medfører økt trafikk og stasjonen ligger i et område med flere leilighetsbygg. 2. Ekstremvær og naturhendelser utgjør en økende risiko. Kommuneplanens samfunnsdel bør inneholde tiltak for å styrke beredskapen, inkludert investeringer i utsyr, kompetanse og samarbeid med nabokommuner. 3. For å støtte opp under dagtidens og fremtidens utfordringer er det viktig at kommunen støtter opp under brannvesenets behov. Tvedestrand har ikke	1. Merknad tas ikke til følge, dette er ikke en revidering av kommuneplanens arealdel men samfunnsdelen. Det er allikevel relevant at kommunen vurderer dette som en del av beredskapen, og beskrives i kapittelet om samfunnssikkerhet. 2. Merknaden tas til etterretning. Beredskap vil være del av kommuneplanens samfunnsdel. 3. Merknaden tas til orientering. 4. Merknaden tas til orientering, men tas med videre i annen kommunal planlegging.

	stasjonering av ambulanse, er akutthjelpertjenesten tilstrekkelig ivaretatt. 4. Arrangører har meldeplikt til brannvesenet ved arrangementer som avholdes i byggverk eller på områder som normalt ikke brukes til slike formål. Kommunen bør tydeliggjøre dette i sin planlegging. 5. Rambøll har i 2025 utarbeidet Brannsikringsplaner for tett verneverdig trehusbebyggelse for både Tvedestrand sentrum og Lyngør. For å forankre dette arbeidet politisk bør de to planene inngå i det kommunale planhierarkiet slik at dette blir revidert hvert. 4. år.	5. Merknaden tas til etterretning.
Privatpersoner	Merknad oppsummert	Merknad oppsummert

I plansaker skal merknader behandles følgende:

Merknad tas til orientering – Vi har sett den vi gjør ikke noe videre

Merknad tas til etterretning – vi tar det med videre i arbeidet

Merknad tas til følge – merknaden tas til følge i sin helhet

Merknad tas ikke til følge – Merknaden avvises

I tillegg bruker man delvis til følge og delvis ikke til følge, dersom man tar med deler av den.

For hvert punkt i en merknad skal man gjøre en vurdering av hvordan man tar stilling til en merknad.